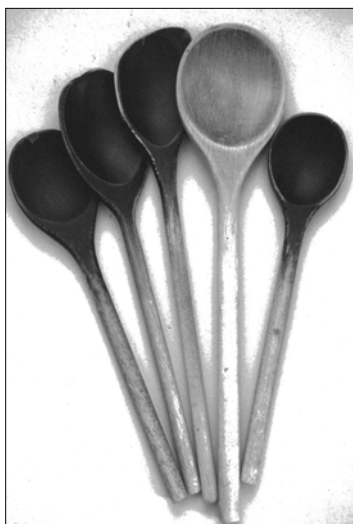

Retssag om en død hund fra Guldbæk 1731

Skrevet 1995 af Mary Nesgaard og tidligere bragt i Støvring lokalhistoriske forenings blad "Hanen".

I året 1731 boede der i Ersted i Aarestrup sogn en bonde ved navn Søren Nielsen. Han var som de fleste på den tid fæstebonde, og han hørte som sådan under godset Torstedlund, der da ejedes af generalløjtnant Christian Frederich Levetzau, som også ejede Albæk og Restrup. Særlig velhavende har Søren Nielsen formentlig ikke været, så han har nok haft nødig at tjene lidt ekstra til livets opretholdelse, og da han boede tæt ved Rold skov, var det nærliggende, at han øgede sine indtægter ved at lave forskelligt arbejde i træ.

Søren Nielsen har vel siddet de stille vintermåneder og snittet træskeer, halvkander og andet trætoøj, og da foråret var på vej, drog han af sted med sine varer for at sælge dem. Således kom han løverdag (lørdag) den 10. marts 1731 til Guldbæk, og hans vej faldt på denne dag ind i Kield Bøgs gård.

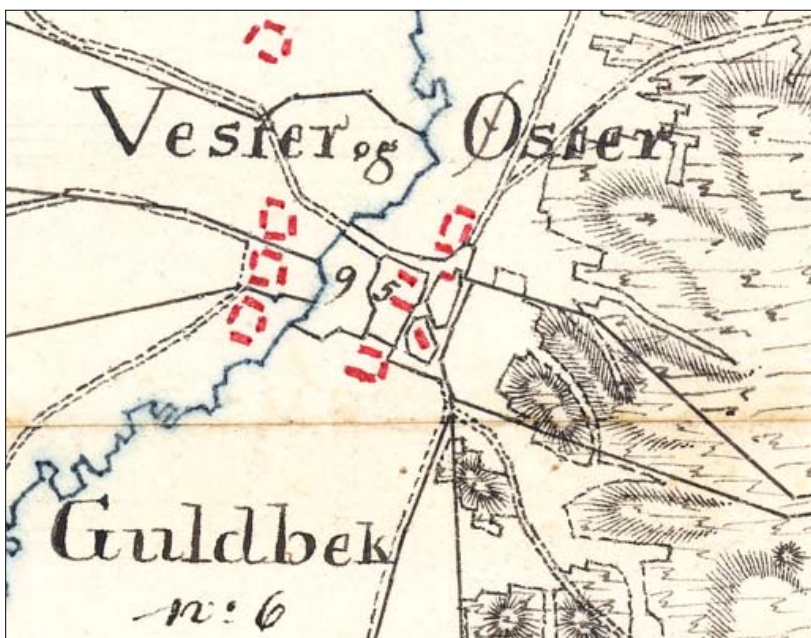

Da han kommer til gården, går der en løs hund på gårdspladsen, og Kield Bøgs avlskarl Christen Jensen må derfor følge Søren Nielsen ind. Kield Bøg er ikke selv hjemme, men Søren Nielsen viser sine varer frem for hans hustru Frederica, som køber nogle træskeer af ham for 4 skilling.

Hun byder ham desuden på brød og brændevin. Da han går derfra, løber hunden og en lille hvalp gøende efter ham, og hvad der så videre sker, er uvist, men det kommer der en lang retssag ud af.

Hvorledes kan vi i dag vide noget om, hvad der er sket i Guldbæk for næsten 300 år siden? Jo, justitsprotokollerne for Hornum-Fleskum herred er bevaret og findes på Landsarkivet i Viborg. Jeg vil nu lade den retssag, som generalløjtnant Chr. Fr. Levetzau på sin bonde Søren Nielsens vegne fører mod Kield Bøg, fortælle om hændelsesforløbet hin dag.

Kort over Guldbæk fra 1816

Kield Bøg stævnes til at møde på herredstinget

Den 14. marts henvender Levetzau sig hos hans kongelige majestæts byfoged i Nibe og herredsfoged til Hornum-Fleskum herred, Søren Aagesen, og beder ham skrive en rettens stævning for at lade foretage et lovligt tingsvidne.

14 dage før sagen skal for retten møder 2 kaldsmænd, Jørgen Jørgensen og Olle Pedersen begge af Sønderholm, op i Kield Bøgs gård og forkynder stævningen for ham og leverer ham en kopi deraf. Ligeledes taler de med og afleverer kopi til de øvrige indstævnedes, som loven kræver. Stævningen begynder således:

”Jeg Søren Aagesen gøre vitterligt, at højædle og velbårne generalløjtnant Chr. Fr. Levetzau til Restrup og Torstedlund for mig har andraget, hvorledes een hans tjener navnlig Søren Nielsen af Ersted løverdag den 10. marts skal have været i Kield Bøgs hus i Guldbæk og der solgt til hans hustru Frederica nogle træskeer for 4 skilling, og da han fra hende er gået, skal hun have ladet sin tjenestekarl navnlig Christen Jensen til hest indjage ham og på hans vej med magt frataget ham tvende af træ gjorte halvkander og et

par krus uden nogen bevislighed og skellig årsag, hvorefter forne (før nævnte) Søren Nielsen skal have opholdt sig i Guldbæk by, indtil Kield Bøgs hjemkomst, som imidlertid skal være fraværende, for at begære sit så ulovligt fratagne af ham, og da han i hans hus derom er indgået, skal han ikke mindre af ham end af hans tilhørende (folkene i gården) være overfaldet i hans hus, men og af ham forfulgt ud på vejen fra hans gård og med hug og slag ilde medhandlet”.

Til slut i stævningen står der:

”Thi stævnes I, Kield Bøg og Eders hustru Frederica N., at møde for mig i retten på Hornum-Fleskum herredsting torsdag den 29. marti førstkommende, for deres angående vidner at påhøre og spørgsmål at tilsvare.”

Underskrevet:

*”Til bekræftelse under min hånd og signet.
Nibe den 14. Marti, År
1731.
S. Aagesen”*

Endvidere indstævnes til samme ting og tid Kield Bøgs tjenestefolk, nemlig hans avlskarl Christen Jensen, anden karl som også hedder Christen Jensen og dreng Mikkell Jensen, samt naboerne Peder Christensens søn, Christen Pedersen, og Peder Poulsens søn, Poul Jensen, alle i Guldbæk.

Retssagen på herredstinget torsdag den 29. marts (1. tingsvidne)

Og så kommer da dagen, hvor sagen skal for retten på herredstinget. Som rettens repræsentanter er mødt herredsfoged Søren Aagesen af Nibe, skriver Peder Stub, tinghører Peder Christensen i Guldbæk, Anders Christensen samme sted, Laust Nielsen af Svenstrup, Peder Madsen af Hornum, Peder Jensen af Støvring, Søren Christensen af Hornum, Christen Laursen af Mjels og Jens Jensen af Nibe.

På Fr. Chr. Levetzaus vegne møder monsieur Morten Laursen, der er ridefoged på Torstedlund. Han fremlægger rettens stævning af 14. marts og begærer den læst, påskrevet og agten tilført. Det 1. vidne, der bliver afhørt, er avlskarlen Christen Jensen, som efter at eden af lovbogen for ham og efterfølgende vidner er blevet oplæst, vandt (vidnede) ved ed med oprakte fingre, at i lørdags for 14 dage siden kom Søren Nielsen af Ersted til Kield Bøgs gård. Han havde nogle træhalvkander samt nogle træskeer med sig, som han ville sælge. Vidnet fulgte ham ind, da der gik en løs hund i gården. Om han solgte noget derinde, ved han ikke, men lidt efter kom Søren Nielsen ud derfra og gik ud af gården og sønder på ad landevejen. Kield Bøg var ikke hjemme på det tidspunkt. Straks der efter kom Kield Bøgs kone ud og forlangte, at han skulle hente samme mand tilbage til hende, hun ville tale med ham. Han kastede sig på et bæst (hest) og red hen til Søren Nielsen, som da var omtrent to bøsseskud fra Kield Bøgs gård på landevejen. Han bad ham komme med tilbage til Kield Bøgs kone og sagde, at hun ville tale med ham. Søren Nielsen spurgte, hvad hun ville ham, og han havde da svaret ham, at det fik han nok at vide, når han kom hen til hende, hvorpå han gik godvilligt med tilbage noget af vejen. Søren Nielsen ville da igen vide, hvad hun ville ham, og da svarede Christen Jensen ham, at det var fordi, han enten havde forgiven hendes hund eller slået den ihjel, idet den lå død uden for gården. Da sagde Søren Nielsen: ”Ak, er det sligt hun vil tale med mig om, så har jeg ej tid at komme til hende”. Han gik dog med alligevel, fordi Christen Jensen havde taget hans kander for at hjælpe ham med at bære dem.

Da de kom tilbage til gården, spurgte Kield Bøgs kone ham, hvorfor han således havde enten forgivet eller slået hendes hund ihjel. Da forsvor han, at han havde gjort det og sagde, at det var løgn, det hun sagde, og det skulle blive løgn, indtil hun beviste det. Hun sagde da til ham, at det skulle nok blive bevist, der står Christen Pedersen (sønnen fra nabogården), han skal vidne derom. Søren Nielsen havde da spurgt ham: ”Så I det?”, og Christen Pedersen svarede, at han ikke så på hvad måde, det skete, men jeg så at hunden kom hen til Jer, og i det samme peb hunden, og da han så havde set sig tilbage, lå hunden der og var død, og Søren Nielsen gik da ud af gården, og han gik selv i laden at tærsk.

Morten Laursen spurgte da vidnet Christen Jensen, om han da han indhentede Søren Nielsen på landevejen sønden for Kield Bøgs gård, om han da bad ham om kanderne for at bære dem, eller om han tog dem med magt og bragte dem til sin fæstebondes gård. Christen Jensen svarede, at da han kom hen til Søren Nielsen på landevejen, så tog han kanderne fra ham for derved at bringe ham med tilbage til gården, og idet han tog kanderne, kom han fra ”bæstet”, som han red på, og så fulgtes han med Søren Nielsen tilbage til gården, og han bar kanderne, men lagde dem igen på et træ i gården, og her tog Søren Nielsen dem til sig igen. Endvidere blev Christen Jensen spurgt om kanderne blev i gården, hvortil han svarede, at hans madmoder tog 3 halvkander og et gammelt potkrus og nogle træskeer, som var i en sæk, samt en svøbe som hun bar ind i stuen.

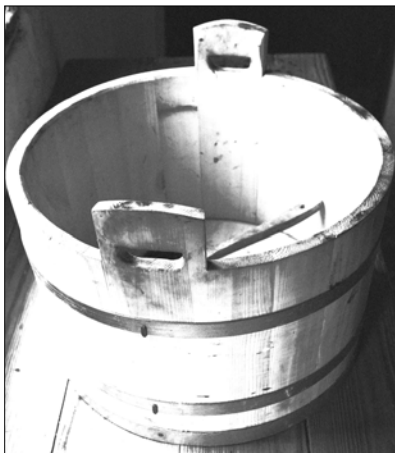
Ellers havde han ikke hørt andet, end at Kield Bøgs kone sagde til Søren Nielsen ”om han ville give hende et godt ord, så skulle de vel nok komme til rette, men I giver mig så mange grove ord”.

Noget efter at Søren Nielsen var gået ud af gården, kom Kield Bøg hjem, og Søren Nielsen var da kommet tilbage til dem igen, og da så og hørte han, at Kield Bøg skød Søren Nielsen for til sig i ryggen ud af gårdsleddet og sagde: ”March, ud af min gård, jeg vil intet have med dig at bestille.”

Derefter blev næste vidne, Kield Bøgs anden karl, som også hed Christen Jensen, afhørt. Han vandt ved lovens ed, at han ikke kendte til noget af det, der var sket, før han var kommet hjem fra Aalborg, hvor han havde været sammen med sin husbond Kield Bøg, og da de var kommet hjem, havde han ikke set andet, end at Kield Bøg skød Søren Nielsen for til sig i ryggen ud af gårdsleddet og sagde: ”March ud af min gård, jeg vil intet have med dig at bestille”.

Morten Laursen spurgte Christen Jensen om hans husbond Kield Bøg, da han skød ham for ved sig, om han da ikke havde en svøbe i hånden og slog Søren Nielsen med den. Hertil svarede han, at han ikke havde set, at han havde noget i hånden, eller at han havde slået ham, men at han skød ham for ved sig i gården og stødte ham bagover med sin fod og sagde march af min gård dit skram.

Christen Pedersen i Guldbæk, naboens søn, vandt ved lovens ed, at han løverdag for 14 dage siden så Søren Nielsen komme gående omkring Kield Bøgs gård, da Kield Bøgs løse hund sammen med en lille hvalp gøede af ham, og i det samme hørte han, at hunden gav et pib fra sig, og da han vendte sig omkring, så han, at hunden lå ved siden af vejen udstrakt med alle 4 ben, og hvalpen stod over den, og hunden var død med det samme. Søren Nielsen var da omtrent et stenkast fra hunden, og han vendte sig da fra alvejen, ligesom han ville gå over åen (Guldbækken). Hvor han siden blev af, ved han ikke, før Christen Jensen avlskarl kom foran ham og havde kanderne med sig, og Søren Nielsen gik bagved ham. Da de således var kommet ind i gården, lagde Christen Jensen kanderne på en huggestol, og Søren Nielsen tog dem til sig igen. Kield Bøgs kone sagde da til ham: ”I skal betale mig min hund”, og han svarede hende, at hun skulle bevise, at han havde slået den ihjel eller forgivet den. Så tog Kield Bøgs kone en sæk og en pose, som de

føromtalte kander og skeer var i, og det var 2 nye halvkander, 1 gammel samt et nyt potkrus og 45 skeer. Derefter var Søren Nielsen gået ud af gården.

Siden så han, efter at Kield Bøg var kommet hjem, at denne løb efter Søren Nielsen uden for gården, men ikke at han gjorde ham nogen skade eller slog ham. Noget efter så han, at Søren Nielsen gik gennem hans fader Peder Christensens gård, mens han sagde: ”Gid djævelen kommer i dig”, men hvem han sagde det til, ved vidnet ikke.

Næste vidne, Poul Pedersen i Guldbæk, vidnede, at samme føromtalte lørdag så han at Kield Bøg gav Søren Nielsen et par slag eller flere over skuldrene, og han ved ej rettere, end det var med et svøbeskaft, hvilket skete ved Peder Christensens tørvestak. Ellers hørte han også, at Søren Nielsen ønskede Djævelen i een, da han gik igennem Peder Christensens gård, men hvem han mente, ved vidnet ikke.

Morten Laursen spurgte Kield Bøg, om han kan nægte, at han slog Søren Nielsen i og uden for sin gård og gav ham ”hulsår” i hovedet og blå slag på hans krop og stødte ham om på jorden. Hertil svarede Kield Bøg, at han ikke kan andet end tilstå, hvad de 4 lovfaste vidner ved ed har vidnet, men heller ikke videre. Han tilstår også, at kanderne, træskeerne samt sæk og pose endnu er i hans gård og værge.

Søren Nielsen tilbød nu retten, at han ville fremkomme med sin beskyldning og forklaring om, hvorledes han var blevet hentet tilbage, og hvorledes han siden var blevet behandlet. Men Kield Bøg svarede, at han ikke tillod nogen beskyldning, idet sagen med 4 lovfaste vidner var fuldkommen oplyst.

2. retsmøde den 13. april (2. tingsvidne)

Sagen skulle således være fuldt opklaret, når der var en fuldstændig tilståelse, men Kield Bøg har den 11. marts været i Just Jensens hus i Hornum, og her har han med egne ord fortalt om det skete og måske også pralet af sin egen handlen i sagen.

Der er vel ingen tvivl om, at hændelsen i Guldbæk har været godt samtalestof, og det er så kommet de anklagende for øre, og den 19. april må Kield Bøg igen møde i retten i Nibe. Kaldsmændene Peder Nielsen og Jørgen Jørgensen, begge af Sønderholm, havde 8 dage tidligere stævnet Søren Madsens af Hornum og Anne Lauridsdatter, Just Jensens hustru, samme sted til tinget for at vidne om, hvad Kield Bøg havde sagt i Just Jensens hus den 11. marts om, hvorledes han med hug og slag skal have overfaldet Søren Nielsen i sit eget hus, ja forfulgt ham ud af gården med samme traktement.

Søren Madsen vandt ved lovens ed, at noget før påske på en søndag før prædiken kom Kield Bøg ind i Just Jensens hus i Hornum, hvor vidnet og Just Jensens kone var, og beklagede sig over, at han ikke havde sin søn hos sig, og han ville have ham hjem. Søren Madsen spurgte ham da, hvad han ville have ham hjem efter. Kield Bøg havde da svaret, at der var en, der havde forgivet hans hund, og at han ikke ville have undværet den for 10 rdlr., og endda var min kone så tåbelig, at hun lod ham hente tilbage igen. Videre havde han sagt, at han tog en pisk af hans egen og gav ham nogle hug af den, og satte ham ud af døren og forfulgte ham hen til Peder Christensens gårdsled.

Mere vidste Søren Madsen ikke om denne sag. Just Jensens kone Anne Lauridsdatter vidnede det samme som Søren Madsen.

Kield Bøg, som selv var mødt for retten, gav til svar på anklagen, at det ingensinde kunne godtgøres, at han har beskyldt nogen person for at have forgivet hans hund, om end det af Christen Pedersens udsagn

ses hvem der dræbte hunden. Herefter begærede monsieur Morten Laursen på sit høje herskabs vegne dette skrevet som et tingsvidne.

3. retsmøde torsdag den 17. maj

Torsdag den 17. maj mødes de igen på herredstinget. På Levetzau og hans bonde Søren Niensens vegne er som sædvanlig mødt ridefogeden på Torstedlund, mons. Morten Laursen.

Han fremstiller de 2 kaldsmænd, Peder Nielsen og Jørgen Jørgensen af Sønderholm, der afhjemler ved lovens ed, at de 8 dage tidligere igen har afleveret en stævning hos Kield Bøg i Guldbæk om at møde her på tinget i dag for beskyldning og dom at lyde angående den forøvede overlast mod Søren Nielsen. Morten Laursen begærede, at de 2 tingsvidner udstedt den 29. marts og den 19. april for retten læses, påskrives og akten tilføres. Med disse 2 tingsvidner formodede han lovligt at have bevist, hvorledes Kield Bøg, hans hustru og tjenestekarl efter hendes ordre har ladet Søren Nielsen af Ersted på en alfar kongelig landevej overfalde, og har frataget og endnu beholdt ham hans gods. Og med tingsvidnerne og med Kield Bøgs egen tilståelse

formodede han, at retten ville dømme Kield Bøg til at levere Søren Nielsen alle hans fratagne varer ubeskadigede i hans hus i Ersted og for den på ham øvede overlast til ham at betale den malet og straf, som Hans kongelige Majestæts allernådigste lov befaler og tilholder, tillige med denne førte proces påførte bekostning.

Kield Bøg svarer på anklagen, at de 2 tingsvidner udviser alt, hvad der er sket, men begærer udsættelse af sagen i 14 dage til dens videre ”befremmelse”. Dommeren optog sagen til dom om 14 dage.

4. retsmøde torsdag den 31. maj

Da de igen 14 dage efter mødes i retten, begærer Morten Laursen atter dom over Kield Bøg, men denne har åbenbart ikke faet sit forsvar gjort klar og beder om opsættelse af sagen i yderligere 14 dage, hvilket retten bevilliger.

5. retsmøde 14. juni

Kield Bøg har nu fået sit svar og erklæring imod sagen gjort færdig, og han oplæser det i retten. Morten Laursen synes ikke, det er nødvendigt med noget svar, idet han tilholder sig de i retten producerede tingsvidner, og at Kield Bøg har tilstået, at de 4 lovfaste vidneudsagn er sande. Han begærer derfor igen på generallojtnant Levetzaus vegne endelig dom i sagen. Efter at Kield Bøg havde oplæst sit svar, optog dommeren sagen til domsafsigelse ”i dag 14 dage fremdeles”.

Kield Bøgs skriftlige svar

”Kongelige Majestæts velbyrdighed, by og herredsfoged, ædle hr. Søren Aagesen! Jeg kan aldrig indbilde mig, at det skal være den højædle og velbårne herre generallojtnant Levetzaus vilje, at jeg fattige mand og min kone af fuldmægtigen ved Torstedlund mons. Morten Laursen så fort skal søges og forfølges udi denne sag, ligesom vi havde begået en grov misgerning; thi når som helst hr. herredsfogeden grundig vil behage at efterse, hvad som imod os er ført, skal han befinde, at vi uskyldig påføres denne proces, jeg vil derfor lovlig stille rettens reene og sandfærdige sammenhæng, da er der udi min fraværelse indkommen til min kone en mand med nogle træhalvkander og potkrus at ville sælge, hvoraf min kone købte en for 7 skilling, og endog gav ham brændevin og brød til; og som han gik ud af gården, løb min gårdhund efter ham og gøede (hvilken hund jeg sandeligen ej ville have mistet for 10 rdlr. formedelst dens vagtsomhed

både nat og dag, da jeg bor på en alfarvej og lettelig kan af onde mennesker vorde bestjålet). Da han og hunden kom uden for mit gårdsled, faldt hunden omkuld på vejen og blev død, hvilket Christen Pedersens vidne klarlig oplyser, og da min kone fik det at vide, at vores hund således var død og ingen andre var hos den, end som den Søren Nielsen, sluttede hun udi hendes enfoldighed, at han enten udi en eller anden måde var årsag udi hundens død, hvorover hun befalede vores karl Christen Jensen, at han ville hente ham tilbage igen, som og skete, og som hun da ville høre mere fra ham, på hvad måde hunden var ombragt, enten ved slag eller forgift, løftede han hende nogle gange, og brugte mange slemme ord, og efterlod sig 3 halvkander, Igammelt potkrus og nogle træskeer udi en pose, som er i værdi ungefær 13 skilling, og gik bort. Lidet efter da jeg var hjemkommen og var bleven fortalt, hvad passeret var, kom bemeldte Søren Nielsen atter i min gård igen, og brugte en slem mund. Nu kan enhver retsindig meget vel tænke, at jeg kunne blive noget ivrig over det, han både havde talt min kone ilde til, så og havde mist min gode hund, og derfor skød ham ud af min gård, men ikke gjorde ham nogen skade, langt mindre sårsmål, vel siger Poul Pedersen i sit vidne, at jeg gav ham 2 slag med et svøbeskaft, men Christen Pedersens vidne er

tværtimod, at han ej så det, og i så måder ere de uoverensstemmende og af ingen kraft, hvilket forskrevne såvel min kone, som jeg med god samvittighed kan ved ed bekræfte at være således tilgået. Hvad det tingsvidne angår af 19. april sidst, at jeg skulle have fortalt inde til Just Jensens i Hornum, som holder kroer, hvorledes jeg skulle have pisket en knægt, som dog ej navngives, og forfulgt ham til Peder Christensens gårdsled, da er det noget, som ikke kan ansees af nogen kraft, helst det ej er af citanten kraftigt bevist, sådan at være passeret. Foruden kan man også tit rose sig (prale) af en ting, som aldrig er sket. Efter slig vores sandfærdige beretning vil jeg formode, den retsindige dommer aldeles frifinder mig og min kone for sagsøgerens tiltale og irettesættelse. Hvad ellers belanger (angår) de krus og træskeer, som Søren Nielsen hos mig har efterladt, da skal det være til gode rende, når han dem vil affordre, dog mig min regres (krav på godtgørelse) forbeholden til Søren Nielsen for min hund, som således er blevet omkommet”.

Det skal vel forstås således, at Søren Nielsen nok skal få sine trævarer igen, når han vil hente dem, men Kield Bøg forventer at få noget heraf som erstatning for sin hund.

Domsafsigelse 28. juni

Den 28. juni skal dommen så afsiges. På sit velbårne herskabs bonde Søren Niensens vegne møder Morten Laursen for at høre domsafsigelsen i sagen mod Kield Bøg. Søren Aagesen gennemgår hele hændelsesforløbet og dømmer ud fra vidneudsagnene og ud fra, hvad Kield Bøg selv har tilstået. Dommen lyder som følger:

”Da i anledning af hvad i sagen ført er, seer jeg ej rettere herudi at kiende (dømme), det Kield Bøg for sit øvede mod Søren Nielsen at betale til sagsøgeren, tillige med denne processes omkostning i alt med 6 rdlr. alt inden 15 dage efter loven som vel bør, og bonden Søren Nielsen sit der i gården efterladte sager igen til ham at levere efter affordring”.

Sagen genoptages 16. august (3. tingsvidne)

Sagen skulle således være afsluttet, (om bøden blev betalt vides ikke), men 8. aug. kommer de 2 kaldsmænd Peder Nielsen og Jørgen Jørgensen igen i Kield Bøgs gård og taler med ham selv, som de skal og leverer ham en kopi af en ny stævning om igen at møde på Hornum-Fleskum herredsting torsdag den 16. aug., idet det viser sig, at Søren Nielsen både før og efter, at han har fået hug af Kield Bøg, har været inde

hos Peder Pedersen Kiær i Guldbæk, og at han derefter har overnattet hos dem. Hvorfor både Peder Kiær, hans mor Maren Poulsdatter, hans tjenestekarl Jens Olesen og hans søster Anne Pedersdatter indkaldes som vidner. Anne Pedersdatter må naturligvis møde med sin lavværge, da hun som kvinde er umyndig.

Drengen Mikkel Madsen, som tidligere tjente Kield Bøg, men som nu tjener feldbereder Jens Pedersen i Nibe, bliver også indstævnet som vidne, samt alle tidligere afhørte vidner fra Guldbæk.

Alle de indstævnedede møder for retten, men Kield Bøg er ikke tilfreds med den nye optagelse af sagen, og at der fremføres flere vidner. Han henviser til Christian den Femtes Danske Lov l. bog, 13. kap., 27. art., hvor der står, at hvis en af parterne efter domsafsigelse finder ”bedre sandhedsoplysning og bevisning end som for retten haver været”, så kan vedkommende ”såfremt han med sin ed bekræfter, at han om samme bevisning tilforn ikke haver været vidende” få sagen genoptaget.

Over for retten stiller Kield Bøg spørgsmålstegn ved, om Morten Laursen ikke allerede inden domsafsigelsen var vidende om det, han nu vil have frem i retten, men Morten Laursen gør gældende, at han først for nylig er blevet klar over, at Søren Nielsen har været i den indstævnedede Peder Pedersen Kiærs gård i Guldbæk.

Kield Bøgs protest giver da heller ikke resultat, og dommeren antager de indstævnedede vidner til forhør. Først vidnede Peder Pedersen Kiær, at en dag i foråret hen imod aften kom Søren Nielsen af Ersted ind i deres hus og fortalte, at han havde været inde hos Kield Bøgs, og at de der havde taget en halvkanke og nogle træskeer fra ham. Han havde da sagt til Søren Nielsen: ”Gak over til Kield Bøg, thi nu kom han hjem og giv ham gode ord, så får I nok Eders sager igen”. Søren Nielsen var da gået ud af hans gård, men hvor han gik hen, ved han ej. Noget efter kom Søren Nielsen igen og sagde, at han havde fået nogle hug af Kield Bøg, men han så ikke, at Søren Nielsen havde blå slag eller ”sårsmål”. Dog sagde Søren Nielsen selv, at han havde ”sårsmål” og begærede, at hans søster og tjenestekarl skulle se, hvad skade han havde fået, men han ville ikke selv se det. Det er tydeligt, at Peder Pedersen Kiær ikke er meget for at vidne mod sin nabo og helst ville have undgået at blive rodet ind i det skete.

Jens Olesen, Peder Kiærs tjenestekarl, vidnede, at den førnævnte dag hen imod aften kom Søren Nielsen ind til dem, og han bad dem se, hvad skade han havde fået. Han så da, at han var blodig oven i hovedet, men ikke at han havde anden skade eller ”sårsmål”. Morten Laursen spurgte ham da, om han ikke, da han så blodet i Søren Nielsens hoved, også så det hul, han havde i hovedet. Men dertil svarede han, at han kun så, at der var blod. Anne Pedersdatter, der var i huset hos sin broder, vidnede det samme som tjenestekarlen, at hun havde set, at han havde blod på sin skjortekrave, men om det var gammelt eller nyt blod, ved hun ikke, og hun så også, at han havde et lille blodigt sted i hovedet, men om der var hul, ved hun ikke. Morten Laursen spurgte hende da, om hun ikke havde set Søren Nielsen, da hendes broder viste ham over til Kield Bøg, men hun havde kun set ham tidligere på dagen, da hendes moder havde købt 2 limer (koste) for 1 skilling, og da havde hun ikke set noget blod på ham.

Mikkel Madsen af Nibe fremkom godvilligt for at vidne, men han ønskede åbenbart heller ikke at bringe sin tidligere arbejdsgiver i yderligere klemme. Han vidnede blot det samme, som der tidligere var blevet oplyst og dømt ud fra, at Søren Nielsen, efter at han var gået fra Kield Bøgs gård, var blevet hentet tilbage af Christen Jensen på Kiæls kones forlangende. Dog var der den forskel, at han nu sagde, at Kiæls kone ville tage kanderne fra Søren Nielsen, fordi hendes hund var død, men hun kunne ikke få dem fra ham, og derfor tog Christen Jensen kanderne efter hendes befaling. Søren Nielsen var derefter gået hen i byen, men

var så kommet tilbage senere, da Kield Bøg vendte hjem fra Aalborg. Men hvad der da skete imellem ham og Søren Nielsen, ved han ikke.

Morten Laursen spurgte ham da, om han ikke ville vedstå, at han havde set Kield Bøg slå Søren Nielsen, ”den såkaldt stakkels mand”, og om han ikke erindrede, hvad han således mundtligt havde tilstået og sagt i Nibe for få dage siden. Men hertil svarede han, at han ikke havde set ham slå Søren Nielsen, og at han ikke kunne huske, at han havde sagt noget sådant. Derefter vidnede Christen Sørensen, tjenende på Restrup, at den 11. marts kom Søren Nielsen til Restrup og fortalte til ham og flere andre, at Kield Bøg i Guldbæk i sin egen gård havde slået et hul i hovedet på ham, hvilket han også så, dog var det sammenløbet med blod og hår. Søren Nielsen, der også tjente på Restrup, vidnede det samme.

Sagen ender i Viborg Landsting

Morten Laursen på Torstedlund eller hans herskab Chr. Fr. Levetzau har formentlig følt, at sagen var løbet delvis ud i sandet, for de anker dommen til Landsretten med ønske om skærpelse, hvilket ses af et brev, som Kield Bøg stiler til Landsrettens dommere. I brevet skriver Kield Bøg bl.a., at han på sin side har større føje til at påanke den dom, som by og herredsfogeden Søren Aagesen i Nibe den 28. juni på Fleskum-Hornum herredsting har dømt imellem generalløjtnant Levetzau på sin bonde Søren Niensens vegne og ham, ”idet byfogeden Søren Aagesen uden noget lovligt bevis haver dømt således, at jeg skulle betale til Søren Nielsen i alt 6 rdlr. på fundamente, at jeg skulle have for retten tilstået, at jeg havde tilført Søren Nielsen hug og slag, og de udi sagen førte vidner derom at have vundet (vidnet), og havde hr. generalløjtnanten ikke indstævnet dommen af 28. juni, havde jeg på min side indstævnet den til landstinget til svækkelse. Aldrig har jeg tilstået, ikke heller tilstår jeg, at jeg nogensinde haver overfaldet eller slaget Søren Nielsen, som hr. generalløjtnanten efter bondens beretning vil formene, langt mindre kan eller er det bevist med lovfaste vidner, hvilket kan erfares af de udi sagen førte vidner.”

Senere i brevet skriver han, at han håber underrettens dom bliver underkendt, og at han befries for generalløjtnantens tiltale, og at denne dømmes til at betale processens omkostninger, ”da jeg uskyldig er indvirket i denne proces. Hvad disput der har været mellem min hustru og Søren Nielsen kommer mig ikke ved”.

Han slutter brevet således:

”I det øvrige forbliver jeg med veneration og ærbødighed højædle og velbårne herrer landsdommeres underdanigste tjener.

*Guldbæk d. 10. okt., 1731
Kield Bøg”*

Landstingets dom over Kield Bøg

Hans brev gør dog ikke indtryk på de høje dommere, og den 10. okt. optages sagen til dom af Testrup, og dommen afsiges den 11. nov.

I dommen anføres det, at selvom Kield Bøg i sagen mod Søren Nielsen til forsvar for sin handling mod denne påstår, at Søren Nielsen har dræbt hans hund ved hans gård, findes der dog ikke andet i de førte tingsvidner, end at Kield Bøgs hund har forfulgt Søren Nielsen, og derefter er den funden død, men ikke at nogen har set ham dræbe hunden, hvad han også benægter. Og om så var, at Søren Nielsen således har måttet forsvare sig mod hunden, er det dog ingen gyldig årsag, der kan forsvare Kield Bøgs forøvede hårdhed mod Søren Nielsen.

Derefter kommer en gennemgang af hele hændelsesforløbet, om hvorledes Kield Bøg har jaget Søren Nielsen ud af sin gård, skudt ham fra sig, og med hug og blodige slag forfulgt ham, og derforuden beholdt Søren Niensens fratagne trævarer, alt efter tingsvidnernes forklaring og Kield Bøgs egen tilståelse.

Han kan derfor ikke frifindes og dømmes som følger:

”Han bør til straf betale 14 rdlr. og levere Søren Nielsen alt hans fratagne skadesløs i hans hus i Ersted, så og denne processes omkostning erstatte med 6 rdlr. alt inden 15 dage efter denne doms forkyndelse under lovens tvang, og bør den indstævnte dom ej anderledes at anses.”

Det blev altså til en skærpelse af straffen, idet han nu må bøde med 20 rdlr. i stedet for kun 6 rdlr. Kield Bøgs naboer i Guldbæk må have været i en slem knibe under hele sagens forløb, når de har måttet vidne imod ham, måske har de haft ondt af Søren Nielsen, for hvem de fratagne trævarer har haft en vis værdi, og samtidig har de vel ikke ønsket at blive uvenner med deres nabo. Kield Bøg og hans kone ses i kirkebogen for Ø. Hornum sogn ofte som faddere til flere af naboernes børn, og bl.a. står Peder Kiær også fadder til flere af Kield Bøgs børn. Man får en fornemmelse af, at Kield Bøg ikke er en almindelig jævn bonde, dels møder han selv op i retten og forsvare sig, og han skriver selv sit forsvar, eller mon han får hjælp af den søn, som han vil have hjem? Han er formentlig gift 2. gang, idet han får flere børn døbt i tidsrummet 1723-1737. Fadderne ved disse børns dåb er ikke kun lokale beboere,

men også prominente personer som kaptajn Laurberg og hustru, provstinden af Hornum, magister Johan Høyer, sognepræst til Budolfi kirke, m.fl., hvilket fortæller noget om Kield Bøgs status. Men i retssagen fik den lille bonde ret.

På samme tid er Kield Bøg involveret i en anden sag. Han har tabt et sølvur imellem det nordre vad og bakkerne. Villum Jensen i Fløe har fundet uret, og Kield Bøg stævner ham nu for Hornum-Fleskum herredsting, men det er en anden historie.

Kilder:

- Hornum-Fleskum herreds justitsprotokol 1729-38, B.35. D-9, fol. 138a - b, 139a - b, 142a, 143b, 144a, 145a, 147a - b, 148a, 150a - b, 156a - b, 157a - b.
- Viborg Landstings, irettelagte dokumenter B.24-156 et af de sidste dokumenter.
- Viborg Landstings dombog 1731-1736, B.24-585, fol.34.
- Alt benyttet materiale til sagen er lagt på arkivet i Øster Hornum.

Jeg har valgt at medtage alle de impliceredes navne, idet det måske for nogen kan have slægtshistorisk interesse.